

עדכון תכנית אסטרטגית תל אביב-יפו | חינוך

סיכום מפגש בעליי עניין 1 אפיון מצב קיים ניתוח חוזקות וחולשות מרכזיות

פברואר 2017

כתיבה ועריכה: אמיתי הר לב ונגה שני. מודוס תהליכים שיתופיים בע"מ.

רקע

תהליך עדכון התכנית האסטרטגית לת"א-יפו נערך בשיתוף ממלאי תפקידים עירוניים, מומחים, נציגי בעלי עניין מגוונים והציבור הרחב. בעלי העניין משתתפים בסדנאות בתשעה תחומי התכנית, בשלושה שלבים מרכזיים בתהליך:

- גיבוש תמונת מצב קיים
 - גיבוש תמונת עתיד רצויה
 - הגדרת כיווני פעולה אסטרטגיים למימוש.
- תרומת כלל השותפים לתהליך מתוכללת למסמך משולב.

מתודולוגיה

במפגש לקחו חלק נציגי בעלי עניין, ביניהם: הורים, וועדי הורים, מורים ועוד. לאחר היכרות משותפת הוצגו עיקרי התכנית האסטרטגית הקודמת והוסבר תהליך העדכון. לאחר הצגה קצרה של תפיסת העבודה של מנהל חינוך נפתח דיון פתוח לגבי האתגרים / בעיות וההזדמנויות המרכזיות של העיר בתחום החינוך. הדיון תועד ותוכלל לסיכום זה.

- ### הנושאים השונים
- חינוך מקדם שוויון
 - חינוך מבוסס ערכים
 - חינוך פורץ דרך

חינוך מקדם שוויון

הזדמנויות / חוזקות / מנופים לשינוי

- הקמת כיתת מחוננים בדרום-מזרח העיר (בי"ס רוקח) מנגישה את השירות לתושבי הדרום.
- הנהגת יום לימודים ארוך מאפשר "חינוך מקדם שוויון".

בעיות / אתגרים / חולשות מרכזיות

- תלמידים לא מכירים תלמידים מאזורים אחרים בעיר במהלך כל חוק לימודיהם. חסרים מפגש ואינטגרציה. אין מפגש בין אוכלוסיות שונות. "לעיתים תלמיד מצפון תל אביב יפגוש תלמיד מדרום תל אביב רק בצבא".
- ילדי מבקשי המקלט ומהגרי העבודה הם סוגיה קשה ומורכבת שהמערכת לא מתמודדת איתה. נעדרת אסטרטגיה עירונית ברורה. השכונות הדרומיות עומדות ברוב העומס. חלקם נממעים בחברה ומסיימים צבא, אבל המערכת עדיין מתייחסת אליהם כמי שעתידיים להיות מגורשים בקרוב. האוכלוסייה גדלה ("כל יום נולדים 3 ילדים נוספים"), הם מגיעים למערכת החינוך עם פערים גדולים. רובם לומדים בבתי ספר שלהם, ללא חיבור ושילוב. חוסר בסובלנות, דיאלוג ומוכנות אמיתית להכלה של השונה והאחר. "הרבה פלקטים יפים" אבל בפועל המצב קשה.
- הרבה ילדים הולכים לאיבוד במערכת. המערכת לא מזהה את הילדים המתקשים, לא מתמודדת ולא נלחמת עליהם. צוותי הוראה לא משלמים מחיר כלשהו על ילדים שקופים שנופלים בין הכסאות.
- בתי ספר ותכניות למחוננים מהווים מחד הזדמנות, אך מאידך מגבירים אי שוויון ופערים. קיימת תעשייה של הכנות למבחני המחוננים והורים שיש להם משקיעים. מרבית התלמידים מגיעים ממרכז וצפון העיר בהתאמה ליכולות הכלכליות של ההורים. המבחנים לא מותאמים תרבותית ומגדרית ובוחנים אינטליגנציה מאוד מסוימת.

חינוך מבוסס ערכים

הודמנויות / חזקות / מנופים לשינוי

- בתל אביב-יפו יש הכל. צריך לקחת את זה הלאה ולבנות תכנית חינוכית מותאמת לעיר ולייחודה. תכנית המתמקדת בחברה, בחיים משותפים, בדמוקרטיה, בישראליות משותפת.
- הורה בתל אביב יכול להרגיש בר מזל. העיר מהווה ראש חץ ומובילה שינוי.
- יש ניצול אינטנסיבי של המשאב ההורי ומעורבות משמעותית וחובית של הורים.
- בבתי ספר ברחבי העיר הוכשרו תשתיות (כמו גינה קהילתית ואולם ספורט) שיכולים לגרום לילד להישאר שעות נוספות בבית הספר. זה חשוב במיוחד בדרום העיר.

חינוך מקדם שוויון

בעיות / אתגרים / חולשות מרכזיות

- אחת הסיבות המרכזיות לפערים בין תלמידים הוא הרקע המשפחתי. היכן שהורים לא מתפקדים, הילדים נפגעים. לכן, במצב הנוכחי מעורבות של ההורים מגדילה פערים.
- חסרה התייחסות אמיתית להיבטים מגדריים במערכת.
- הנגישות היא קריטית לטובת צמצום פערים. מורים ותלמידים מהדרום חוששים להגיע לבתי ספר בצפון העיר למפגשים ולהכרות הדדית.
- בחברה יש קיטוב, חוסר סובלנות וחוסר דיאלוג בין קבוצות. המערכת משלמת "מס" לתכניות ארציות שעוסקות בנושא אך הן לא רציניות.
- חסרים מפגשים של תלמידים עם ילדי האוכלוסייה הזרה. מפגש כזה יכול לייצר ערך מוסף רב ("שווה לחודשיים למידה בכיתה").
- תפיסת השילוב של ילדים עם צרכים מיוחדים לא מוטמעת במערכת ויש מוסדות חינוך שמתחמקים מכך ("אנחנו משלבים אבל..."). ילד לא פוגש ערבי מיפו, פליט, נכה וכדומה. השילוב נדרש כי כולם מרוויחים מהמפגש, גם הילדים "הרגילים" וגם "המיוחדים". ההודמנות טמונה במידה רבה בהורים.
- בצפון העיר ילדים מסתובבים באוניברסיטה ומשתמשים במתקנים שלה. ויש לזה חשיבות גדולה. חסרה שלוחה של האוניברסיטה בדרום/מזרח העיר, כך ילדים מהאזורים אלו יוכלו ליהנות גם כן משירותים דומים.⁴

חינוך מבוסס ערכים

בעיות / אתגרים / חולשות מרכזיות

- בתי הספר אינם תופסים את המקום הנכון בקהילה. בית הספר צריך לפעול כל היום גם מעבר לשעות הלימודים, ולהציע מרחב בטוח, מגוון וחוייתי. החשיבה על מקום ותפקיד בית הספר צריכה להשתנות באופן שיגביר סקרנות, שייכות ומעורבות. בית הספר אינו מרגיש "בית" (למרות ששמו הוא ה"בית של הספר"). ביסודי התלמיד מרגיש יותר בית אבל לאחר מכן המכבש של המיצב, הבגרות וכדומה עובד ודורס הכל. חסר חינוך לערכים, לכישורי ומיומנויות חיים.
- מערכת החינוך ביפו לא פועלת לפי ערכי הדמוקרטיה. המנהל הוא הפוסק היחיד. אין שיתוף אמיתי ואין מעורבות משמעותית של הורים, מה שמגביר את נשירת הילדים החלשים יותר.
- חסר אמון במערכת. אמון הוא אבן בניית יסודית בחינוך והיא חסרה במקרים רבים.
- יש "איים" של עשייה חיובית בבתי ספר בעיר, אך אין שפה אחידה במערכת החינוך העירונית, אין ערכים מוסכמים, אין דמות בוגר מוסכמת ואין דמות מורה טוב.

בעיות / אתגרים / חולשות מרכזיות

- המערכת העירונית עורכת שינויים רבים. לעיתים דווקא ההורים לא לוקחים אחריות, מגלים שמרנות ומתנגדים לשינוי. חסרה עמדה של הורים לגבי התפקיד שלהם במערכת, לקיחת אחריות וקידום שינוי חיובי.
- יש פער עצום בין רצון ההורים לתרום ולהשפיע לבין היכולת לשנות באמת. זה מוביל בסוף לאפטיה. גבולות המשחק והמעורבות העמוקה של משרד החינוך יוצרים קושי אמיתי וחוסר יכולת לשנות.
- למורים חסר זמן לתכנן וליוזם פדגוגיה איכותית. חסר סיוע וליווי צמוד ורציף למורה אשר ישפר את איכות הוראה. חסרים "מנטורים" למורים שילוו וילמדו את המורים להצליח בכיתה. העירייה צריכה לספק שעות פיתוח למורים.
- חסרה העצמה למורים. צריך להיות ייחוד ל"מורה תל אביבי". לצקת לזה משמעות ומשאבים.
- חסרים מורים טובים. רוב המורים בינוניים ו"אפורים". אין תגמול על פיתוח, חדשנות ואיכות.
- חסרה סטנדרטיזציה במערכת. הדברים תלויים במקרים רבים במורה או במנהל ספציפי. ביום שהוא מתחלף יכול להיות שינוי משמעותי לטובה או לרעה. הידע והזיכרון הארגוני אינם מנוהלים נכון.

הזדמנויות / חוזקות / מנופים לשינוי

- המערכת העירונית חזקה ועובדת טוב. אפשר להיבנות מזה ולבנות על זה.
- יש ללמוד מ"איים של הצלחה", כמו למשל חמד"ע ופרויקטים בתחום הרובוטיקה. ניתן לפתוח תכניות דומות למדעי הרוח, ליזמות ועוד.

בעיות / אתגרים / חולשות מרכזיות

- מרבית ההוראה דומה עדיין להוראה של מאה ה- 19 ולא מותאמת לילדים של היום. עדיין מלמדים מידע ולא איך ללמוד, איך לעבד ולמיין מידע. אין ניסיון לחזק את החוזקות של הילד (גם אם הן בתחומים אחרים) ואין התייחסות לחוויית הלימוד. אין דמות בוגר ברורה ואין מימוש לחינוך לערכים ולא רק לימוד של חומר. בתי ספר רבים עדיין פועלים כמקום שצריך להחזיק את הילדים כדי ששני ההורים יוכלו לעבוד עד מאוחר. ילדים רבים מרגישים שהמערכת פחות או לא רלוונטית עבורם.
- מורים, מנהלים ותלמידים עדיין נמדדים על-פי מטרות שהוצבו בעבר ולא על-פי המטרות והיעדים שהמערכת מציבה היום. מדידת ההצלחה של ביה"ס צריכה להתייחס גם למדדים כמו מידת האוטונומיה, יצירתיות, קהילתיות, שיתוף הורים וכד'.
- חסרה נגישות לחינוך ולשירותים נוספים שיכולים להינתן בבית ספר. מדוע להקים מרכז אומנויות אם אפשר להקימו כחלק מבית ספר קיים.

חינוך פורץ דרך

בעיות / אתגרים / חולשות מרכזיות

- צריך לכנס את המומחים הטובים ביותר בארץ בתחומים השונים ו"לתת פייט" למשרד החינוך, לייצר אלטרנטיבה.
- מערכת החינוך בתל אביב פועלת תחת הזירה של משרד החינוך. המשרד קבע את המקצועות הנדרשים לבגרות וקבע סף אחיד. אבל התלמידים מגוונים ולכן תמיד יהיו תלמידים משועממים, ולצידם מורים "אפורים". הדרך להתמודד עם מצב זה הוא לזהות בכל תלמיד את הדבר בו הוא טוב, ולעודד ולדחוף אותו בתחום זה.
- חסר אתגר לילדים. צריך לאתגר את הילדים, כך שיוכלו להתמודד עם "אתגרי העתיד". בית הספר "פורץ דרך" צריך לעסוק בתכנות ובאומנות כדי לאתגר את תלמידיו.
- במערכת החינוך ילד לא תמיד חווה חווית הצלחה, המובילה לתחושת שייכות ולמוטיבציה. המערכת צריכה להיפתח לדרכים חדשות ומגוונות שיאפשרו לכל ילד לחוות הצלחה.
- חסרה למידה מהצלחות ולמידה בתוך המערכת מתוך "דברים שעובדים".
- חסרה תכנית לימודים באזרחות מיוחדת לעיר תל אביב-יפו.
- פרויקט "שבוע ישראלי" (בו תלמידי החינוך העל-יסודי בעיר נפגשים עם נציגים של כל מגורי וקבוצות האוכלוסייה בישראל) לא פועל לכל אורך הענה.

בעלי עניין שהשתתפו במפגש

- סמדר שעיה- מנהלת אשכול גנים הירדן
- מירב ירקוני- מנהלת פרויקטים פדגוגיים, מינהל החינוך
- שנהב ברמן- מנהלת בי"ס און
- אורית קלר- מנהלת רווחה חינוכית, מינהל החינוך
- זיוה גבאי- מנהלת אגף קהילה, המשלמה ליפו
- מוחמד כרוואן- המערך הטיפולי-חינוכי לנוער, מינהל החינוך
- דורית הינדי- מנהלת המערך הטיפולי-חינוכי לנוער, מינהל החינוך

צוות העבודה- תחום החינוך

- שירלי רימון- מנהלת מינהל החינוך
- רותי אנול- מנהלת האגף לחינוך על יסודי
- לאה זיידה- מנהלת המחלקה לחינוך יסודי
- אורית טופלברג- מנהלת המחלקה לגני ילדים
- ליוה בן חמו- מתאמת פעולות מינהל החינוך
- צביה גל- רכזת תכנון והערכה, מינהל החינוך
- רועי עברי- היחידה לתכנון אסטרטגי
- עודד גינוסר- היחידה לתכנון אסטרטגי

- במי בן אור- יו"ר ועד הורים בי"ס יהודה המכבי
- נועה שהם- סגן יו"ר ועד הורים בי"ס יהודה המכבי
- דורון סעד- חבר בוועד ההורים העירוני
- מושיק לינדנבאום- יו"ר ועד הורים בי"ס גרן
- סימה פלד- אם, בי"ס גיבורי ישראל
- צאלה זוארק- אם, בי"ס גיבורי ישראל
- גיל ארזי- סגן יו"ר ועד הורים בי"ס המשתלה
- בני פרל- מנהל בי"ס תיכון בר אילן
- תמי קלינסקי- מורה בבי"ס כפיר
- ציפי ז'אן- מנהלת בי"ס כפיר
- ענת דה-הס- מורה בבי"ס כפיר
- גליה אלוני- אם, בי"ס ניצנים
- יוני אנול- מנהל בי"ס כוכב הצפון
- איתי פרקש- אב, בי"ס ניצנים
- עמוס רבן- מורה בבי"ס לידי דיוויס
- חסי רן- מורה בבי"ס תיכונט